

**GİRİŞİMCİLİKTE BUZ DAĞI TEORİSİ: YATIRIM KARARINI ETKİLEYEN FARKLI
FAKTÖRLERİN ÖNEM DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ: TR82 KASTAMONU ÖRNEĞİ**

**Giesiddin NUROV¹
Okan Ay²**

ÖZET

Girişimciliğin geliştirilmesi, girişimci özelliklerinin ve niteliğinin iyileştirilmesi, yeni fikirlerin hayata geçirilmesi, teknolojik gelişme ve yeni buluşların ortaya çıkması gibi katkılar bir ülkenin hem mikro hem makro çevresinde oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı ise yatırımın kararını etkileyen faktörlerin önem düzeyini belirlemektir. Çalışma Kastamonu ili Merkez yerleşkesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma yüz yüze anket yöntemiyle yapılmıştır. Elde edilen veriler ise SPSS 20.0 programıyla analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kuruluş Yeri Kararı, Ekonomik Faktörler, Yasal ve Hukuki Faktörler, Sosyal ve Kültürel Faktörler

JELL: M11

1. TEORİK ÇERÇEVE

Girişimcilik bir toplumda işsizliğin önlenmesinde, hızlı bir ekonomi büyümesinde ve toplumsal yapıda değişimci/yenilikçi bir sürecin başlatılmasında önemli faktör olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda potansiyeli girişimcilerin bu sahaya inmesi büyük önem kazanmaktadır. Bu bireylerin meydana gelmesi ve girişimcilik ruhunun zemin etmesi için; bireyin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel yapı, aile, toplumsal

¹ Kastamonu Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

² Kastamonu Üniversitesi, SBE, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

davranış örüntüleri, eğitimin kalitesi ve düzeyi, genel ekonomik koşullar ile devletin girişimciliğin gelişmesi adına teşvik edici tutum ve destekler sergilemeli (Küçük, 2014).

Bu çerçevede, toplumun kültürün yapısı girişimcilik ruhunu oluşmasında önemli etkisi bulunmaktadır. Gelişmiş olan ülkelerde ise ekonomik faktörü doğrudan girişimcilik ruhunu etkilemektedir. Girişimcilikle ilgili yapılan araştırmalarda bir toplumun gelişme ve refah düzeyi ile ekonomik gelişmesi arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur (Küçük, 2014).

Yapılan araştırmalar kapsamında literatürde girişimciliğin tanımını farklı yerlerde farklı tanımlar verilmemektedir, hepsi aynı yada benzer tanımıyla literatürde yer almaktadır. Girişimcilik kelimesi Fransızca “entreprendre” kelimesinden alınmıştır ve Türkçe karşılığı ise “üstlenmek” tir (Demirel ve Tikici, 2004).

Genel anlamıyla girişimcilik, çevresel etkilerin oluşturduğu fırsatlardan faydalanmak veya yeni fırsatlar yaratmak amacıyla, mal ve hizmet üretmek için üretim faktörlerine sahip olma, bunları örgütlenme ve risk alma yeteneği ile ilgilidir. Bu ilişkinin gayesi, bir işletme kurmak ve onu hayata geçirmek (Demirel ve Tikici, 2004).

Hisrich ve Peters tanımına göre girişimcilik; psikolojik ,sosyal ve ekonomik riskler üstlenmeyi göze alıp zaman ve çaba harçayarak farklı bir değer yaratan bir süreçtir . Bu sürecin sonunda kişisel doyuma varılır (Demirel ve Tikici, 2004).

Bir başka tanıma göre Girişimcilik; yaşadığımız çevrenin yarattığı fırsatları istifade etme, istifade edilmiş fırsatlardan düşler üretme, düşleri projelere çevirme, projeleri yaşama taşıma ve zenginlik üretmek insan yaşamını kolaylaştırma becerisine sahip olmaktır (Bozkurt, 2006). Girişimci, ihtiyaçları karşılamak üzere iktisadi mal ve hizmet üretiminin gerçekleştirilebilmesi için üretim faktörlerini bir araya getiren kişi olarak tanımlanabilir (Durukan,2006).

Kuruluş yeri; bir işletmenin ya da kuruluşun lojistik, üretim, yönetim ve pazarlama gibi temel işlevlerini az maliyet biçimde yerine getirdiği arazi parçası olup, kuruluş yerinin belirlenmesinde, hammadde, pazar, enerji ve su kaynakları, iklim şartları, ulaşım ve işgücü gibi faktörler genelde dikkate alınmasıdır (Küçük, 2014).

Endüstri işletmeleri için ise kuruluş yeri; tedarik, üretim, depolama ve dağıtım gibi temel fonksiyonlarını ve bunlara bağlı olarak ekonomik hedeflerini gerçekleştirebileceği en uygun yer olarak söylenebilmektedir (Küçük, 2016). İşletmenin yanlış yerde kurulması halinde hammadde temini, pazarlama, taşıma maliyetleri, ulaşım, haberleşme ve altyapı sorunları gibi birçok sorunlar ile karşı karşıya gelip ve bu sorunları gidermek için maliyet harçayacaktır dolayısıyla birim maliyetlerde artışa sebep olabilmektedir (Küçük, 2016). Bu yüzden yer seçimi,

birçok faktörün göz önüne bulundurularak dikkatli analiz ederek gereken bir karardır.

Kuruluş yeri seçimi, bir işletmenin ya da kuruluşun hangi arsa üzerinde kurulacağını belirlemesidir. Kuruluş yeri seçiminde ana amaçlar işletme ihtiyaçlarının tedarik edilebilirliği, verimlilik ve performans yükselişi ile en önemlisi maliyet avantajı sağlamaktır (Eleren, 2006).

Çok sayıda kuruluş yeri seçimini etkileyen faktörler vardır. Bunlardan bazıları : yer seçimi, firmaların fiyat, kalite, teslimat ve esneklik boyutlarını içeren rekabet öncelikleri ya da performans kriterleri (Küçük, 2014). Aynı zamanda yer seçimini etkileyen fazla sayıda nitel ve nicel faktörler bulunmaktadır. Yang ve Lee (1997), kuruluş yeri seçimini etkileyen nitel faktörleri dört gruba toplamıştır: pazar, ulaşım, işgücü ve toplum davranışları. Pazar ana kriteri, pazar fırsatları, pazara yakınlık ve hammaddeye yakınlık alt kriterlerinden oluşurken, ulaşım ana kriteri, kara, deniz ve hava taşımacılığı olanaklarından oluşmaktadır. İşgücü ana kriteri, işgücü kalitesi, işgücü motivasyonu, sendikaların etkinliği, işsizlik oranı ve işgücü maliyetlerinden oluşmakta, toplum ana kriteri içerisinde ise kentleşme düzeyi, örgüt iklimi ve eğitim yer almaktadır (Küçük, 2014).

Yukarıdaki faktörler göz önünde bulundurularak, işgücü faktörleri, sosyal ve kültürel faktörler, altyapı olanakları, tedarikçilere yakınlık, pazara yakınlık, rekabet gücü, ekonomik faktörler, yasal düzenlemeler ve özel yer seçim faktörleri, yer seçimini etkileyen ana kriterler olarak kabul edilmiştir (Küçük, 2014).

Kuruluş yerinin seçimini etkileyen faktörler hem çok karmaşık, hem de birbiriyle doğrudan ilgilidir. Kuruluş yeri seçiminde etkisi olan faktörler, işletmenin faaliyet alanına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Belli bir yerde yapılan üretim veya pazarlama faaliyetine üstünlük avantajı gösteren her şey kuruluş yeri faktörü olarak nitelendirilebilir (İmren,2011).

Ekonomik Faktörler

Ekonomik faktörler genel olarak işletmenin kontrol alanı içine giren ve işletme yönetimini etkilenebilen faktörlerdir. Çevresel faktörler ise, işletmenin denetimi dışında ortaya çıkan doğal, mali, siyasal, sosyal, yasal, ulusal ve uluslararası koşulları içeren faktörlerdir (İmren,2011). Ekonomik faktörler kriteri, nicel faktörleri içeren üç koşuldandır oluşmaktadır. Bunlar, dıştan sağlanan gelir ve hizmet maliyetleri, hammadde ve malzeme maliyetleri ve ulaştırma maliyetleridir. Dışarıdan sağlanan gelir ve hizmet maliyetleri, su, enerji ve iletişimle alakalı maliyetleri oluştururken, hammadde ve malzeme maliyetleri ve ulaştırma maliyetleri ürünlerin tedarik, üretim ve dağıtımını nedeniyle katlanılan diğer maliyet unsurlarını içermektedir. Ekonomik faktörler, finansal piyasaları etkileyen ve bu nedenle var olan finansal

ortamda karar alma durumunda olan yatırımcı davranışlarını yönlendiren faktörlerdir. Yatırımcılar karar alırken ister ulusal ister uluslararası ekonomi ve finans alanlarındaki gelişmeleri göz önünde bulundurmaktadırlar (Küçük, 2014).

Yasal ve Hukuki Faktörler

Yasal ve hukuki faktörler içerisinde yasal düzenlemeler, hükümet politikaları ve endüstri ilişkileri dikkate alınması gerekir. Sigortacılık ve çevresel sınırlamalara ilgili yasal düzenlemeler ve ithalat ve ihracata ilişkin hukuki yaptırım ve düzenlemeler yer seçiminde ve yatırım yapmak kararında etkili olmaktadır (Küçük, 2014). Devlet politikalarına bağlı vergi oranları, ticaret sınırlamaları, faiz oranları, enflasyon ve döviz kurları seçilecek yeri etkilerken, devletin ücret politikaları ve yerel yönetimlerin teşvikleri de karar vermede etkilidir. Hukuki ve yasal koşullar kuruluşun yasal çevresini içermekte, bunun yanında işletme kuruluşunu veya yatırım kararını, tarihi, kültürel ve doğal çevre koşulları da etkilemektedir (Küçük, 2014).

Sosyal ve Kültürel Faktörler

Galbraith (1990) ile MacCarthy ve Atthirawong (2003), sosyal ve kültürel faktörleri dörde ayırmışlar: kültür, nüfus yoğunluğu, iklim (Küçük, 2014).

Yine, inşa etmesi düşünülen tesisin bulunduğu yerdeki kültürün, nüfus yoğunluğunun, iklim ve çevresel faktörlerin dikkate alınmalı. Ayrıca, hayat standartları, eğitim düzeyi, okullaşma oranı, sağlık hizmetlerinin maliyeti ve suç oranı gibi faktörlerden oluşan yaşam kalitesi kriteri de kuruluş yeri seçimini etkili olmaktadır (Küçük, 2014).

2. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu araştırmanın temel amacı yatırımın kararını etkileyen faktörlerin önem düzeyini belirtmektir.

Araştırmanın sınırlılığı Kastamonu ili merkez yerleşkesidir. Kent merkezinde hizmet sektöründeki 60 işletmenin yöneticileridir. Kent merkezi dışında işletme yürüten hiçbir yönetici araştırmaya dahil edilmemiştir.

Araştırmanın ana kütlesi kent merkezinde 60 işletmede hizmet sektörünü yürüten yöneticilerdir.

Araştırmanın amacına uygun olarak yatırım kararını etkileyen farklı faktörlerin önem düzeyi belirlenmesi ölçeği Küçük (2014)'den alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmış, çalışanlardan yüz yüze anket uygulaması ile veriler toplanmış, araştırmanın katılımcılarına ait Hizmet Sektöründen 60 kişi olmak üzere 60 anket formu geçerli kabul edilmiştir.

Anket 17 ifadeden oluşan yatırım kararını etkileyen farklı faktörlerin önem düzeyi

belirlenmesi ölçeği yer almaktadır. Bu ifadeler 5 tane katılım düzeyinden oluşmaktadır. 1-Kesinlikle Katılıyorum dan başlayıp 5-Kesinlikle Katılmıyorum ifadeleriyle yanıtlanmak üzere hazırlanmıştır.

Anket sonucunda elde edilen tüm veriler SPSS 20 programı ile analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken ölçeklerin Faktör Analizi, Güvenirlilik Testi (Cronbach's Alpha), faktör yükleri, öz değerleri, KMO değeri ve varyans açıklık oranı test edilmiştir.

3. Çalışmanın Hipotezleri

Hipotez, araştırılan sorunla ilgili doğruluğu veya yanlışlığı henüz ispatlanmamış bir çözümlerdir(Kökgöz, 2013:93). Araştırmanın hipotezleri aşağıda verilmiştir:

H₁: Ekonomik koşullar ile yatırım kararı arasında ilişki vardır.

H₂: Çevre koşulları ile yatırım kararı arasında ilişki vardır.

H₃: Sosyal faktörler ile yatırım kararı arasında ilişki vardır.

4. BULGULAR

Kuruluş yeri kararını etkileyen diğer faktörler ölçeğine ilişkin faktör analizi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Kuruluş Yeri Kararını Etkileyen Diğer Faktörler Ölçeği Faktör Analizi

Kuruluş Yeri Kararını Etkileyen Diğer Faktörler Ölçeği	Faktör Yükleri	Öz Değerler	Cronbach's Alpha	KMO değeri	Varyans Açık Or(%)
FAKTÖR 1: Ekonomi					
Genel olarak ekonominin iyileşmesi yatırım yapma düşüncemi etkiler.	-0,647	3,276	0,728	0,644	43,056
Bölgesel kamu yatırımları yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,400		0,717		
AB ve kalkınma ajansı projeleri yatırım yapma düşüncemi etkiler.	-0,656		0,743		
İnsanların refah düzeyi yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,540		0,754		
FAKTÖR 2: Eğitim ve Sağlık					
Adalet ve yargıya güven yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,836	2,414	0,741	0,677	44,532
Tam teşekküllü sağlık kuruluşlarının varlığı yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,533		0,716		
Yeterli eğitim kuruluşlarının varlığı yatırım yapma düşüncemi etkiler..	0,831		0,719		
Bölgeye olan manevi bağlılık yatırım yapma düşüncemi etkiler.	-0,809		0,784		
Faktör 3 : Çevre					
Yöresel yatırım alanlarının varlığı (altın, gümüş işletmeciliği, yerel ürünler) yatırım yapma düşüncemi etkiler.	-0,609	1,926	0,729	0,610	48,654
Çevre düzenlemesi hizmetleri ve temizlik yatırım yapma düşüncemi etkiler.	-0,604		0,726		

Tabiat varlıkları ve doğal koşullar yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,555		0,700		
Tarihi ve turistik yerler yatırım yapma düşüncemi etkiler	0,646		0,758		
Doğal beslenme olanakları yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,722		0,720		
Faktör 4 : Sosyal					
Toplumun genel olarak yatırımlara ve girişimcilere bakışı yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,303	1,857	0,740	0,694	46,321
Şehir içi trafik ve park imkânları yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,878		0,711		
Şehir içi ulaşım yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,702		0,744		
Alışveriş ve eğlence merkezleri yatırım yapma düşüncemi etkiler.	0,451		0,736		

Test sonuçlarına göre faktörlerin KMO değerleri 0,644, 0,677, 0,610 ve 0,694 olarak bulunmuştur. Böylece verilere uygulanacak faktör analizi sonuçlarının yararlı ve kullanılabilir olacağı görülmektedir.

Faktör Yük Değeri; maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin yüksek olması beklenir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme var ise bu bulgu, o maddelerin birlikte bir kavramı-yapıyı-faktörü ölçtüğü anlamına gelir (Küçük, 2014: 171-172)

Maddeler ait faktör yükleri incelendiğinde tüm yüklerin yük değerlerinin 0,400'ün üzerinde olması beklenmektedir, fakat 1 madde 0,400 değerinden küçük çıkmıştır. Dolayısıyla 0,400'den küçük olan maddenin ölçekten çıkartılmıştır.

6. SONUÇ

Araştırmamızda yapılan analizlerde ankete katılanlar ekonomik, çevre, sosyal ve eğitim ve sağlık faktörlerinin, yatırım kararlarını etkileme yönünde yüksek olduğunu dile getirmişler. Şöyle ki, bu faktörlerin, yatırım düşüncesi olanların girişimcilik kararlarını, önemli ölçüde etkilediği söylemektedirler.

Kuruluş yeri seçiminde alınması gereken kararın işletmeyi uzun bir vade belirli koşullar altında çalışmak zorunda bırakacağından dolayı, bütün faktörlerin göz önünde tutulmalı.

Kuruluş yeri işletmenin önemli karar problemlerinden, önemli maliyet kalemlerinden ve rekabet faktörlerinden bir tanesidir. Bu nedenle kuruluş yerini karar verilirken yol, kaynaklar gibi faktörlerin yanında eğitim, sağlık gibi faktörlerin de göz önünde bulundurulması unutulmamalıdır.

Girişimciler kuruluş yeri belirlenirken bu faktörleri göz önünde bulduklarında büyük miktarda maliyetten kaçınmış olacak ki bu işletme adına oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- Bozkurt, Ö.(2006).” Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi”. Araştırma Makaleleri, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi.
- Demirel, T. ve Tikici, M. (2004). “Kültürün Girişimciliğe Etkileri”. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları.
- Durukan, T. (2006). “Dünden Bugüne Girişimcilik Ve 21. Yüzyılda Girişimciliğin Önemi”. İİBF, İşletme Bölümü, Kırıkkale Üniversitesi.
- Eleren, A. (2006).” Kuruluş Yeri Seçiminin Analitik Hiyerarşi Süreci Yöntemi İle Belirlenmesi; Deri Sektörü Örneği”. İİBF İşletme Bölümü, Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Gökgöz, Hasan (2013) “Stresin Çalışanların Performansı Üzerine Etkisi: Öğretim Elemanları Üzerine Bir Araştırma”, Trakya Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış, Y. Lisans Tezi.
- İmren, Erol (2011) (Danışman: Prof. Dr. Selman KARAYILMAZLAR)”. Mobilya Endüstrisinde Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) Yöntemi İle Kuruluş Yeri Seçimi”, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış, Y. Lisans Tezi.
- Küçük, O. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Küçük, O. (2014). “Girişimcinin Kuruluş Yeri Kararını Etkileyen Farklı Faktörlerin Belirlenmesi: Bir Alan Araştırması”. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Küçük, O. (2016) Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara